

SEMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația :
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

DIRECTORII:
A. VLAHUȚĂ și G. COȘBUC

ABONAMENTUL :
10 Lei pe an

POEZII ÎNEDITE

de M. EMINESCU

I

Sboar' al noptii negru flutur
Cu-a lui aripă ostenite,
Pe cînd crengile se scutur
Pe cărări înțelenite.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Iară bolta cea senină,
Printre ramuri, printre frunză
Aruncînd dungă de lumină
Cearcă tainic să pătrunză.

Prin a ramurilor mreață
Sună jalnic în urechi
Cîntec dulce ca de vrajă
De sub teiul nalt și vechiu.

Iară sunetele sfînte
Mișcă jalnic al tău piept,
Nu mai cugeți înainte,
Nici nu cauți îndărăpt.

Ci-ascuți mii de păsărele
Cripind în verde crîng,
Cum de-amoru-ne ntre ele
Sfătuindu-se se plîng.

II

Ce s'alegea de doi nebuni iubito,
De ne'ntilneam de mult și nu pierdeam
O tinerețe care-am risipit-o?

De dragul tău de mult înnebuneam,
Saū că muream de-atita fericire,
Dar numai sara vieții n'ajungeam.

Era de sgomot plină, de 'nflorire,
Iar ochii tăi cei tineri de copil
M'ar fi ținut de-a pururea 'n uimire;

Iar graiul tău, cînd blind și cînd ostil,
Făcea singurătatea-mi sgomotoasă,
Cum e cu sgomot luna lui April.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și în necazul tău, și mai frumoasă,
Te cuprindeam să nu te mai retragi.
Să-mi plîngi la piept de dragoste geloasă.

Și ne-am fi fost atit... atit de dragi,
Ca o crăiasă mi-ai fi fost cu toane,
Eū lacom de-al tău farmec ca un paj...

Dar azi loviți de ale sortii goane,
Viața-mi pare-un istovit isvor
Și plină de-ale toamnei reci icoane.

A noastre visuri cad pe rînd și mor:
Precum în vînt rotiri de frunze-uscate...
Statornic nu-î de cit al nostru-amor...

Renunț silit la el, căci nu se poate...
Și lungi iluzii, ca un înțelept,
Naintea mea le văd căzînd pe toate.

Nu cer nimic, nimic nu măi aștept,
 Și nici nu 'ntreb la ce o măi simțesc
 Sărmana inimă bătind în piept.

La ce? Ca viața mea s'o risipesc
 Intr'o 'ndelungă, tristă văduvire,
 Lipsită de-al tău chip dumnezeesc.

Să-l cat în veci, să nu fi nicăire.

„COARDE SIMȚITOARE“

Cam tot în acelaș timp, poate chiar în aceeași zi în care se scria pentru *Semănătorul* un articol, prin care se constata și se dovedea cum procesul de însăilare a unei limbi culte *sui generis* făurite după calapod latino-german ce a influențat sau direct sau prin mijlocire maghiară, a continuat și continuă încă, în parte, peste munți. cu toate luptele literare celebre ce s'au purtat, și cu toate strigătele de triumf ce au răsunat, exagerate chiar, în timpul din urmă, pînă la trecerea stindardului direcțiunii sănătoase în cultivarea limbei și literaturii romîne în mîinile celor criticați odinioară cu atit de multă și de dreaptă asprime, — cam tot în acelaș timp, zicem, se ținea la «Asociațiunea pentru cultura și literatura Romînilor din Transilvania și Ungaria», cu reședința în Sibiu, o ședință în care se hotăra «elaborarea unui proiect de unificare a limbei literare cu limba scrisă în regatul Romîniei». În acest scop, află cei măi de aproape informați, «măi mulți din bărbații noștri competenți vor fi consultați pentru punerea în practică a acestui plan».

Această coincidență spune măi mult decît am fi putut exprima noi alt-fel despre bucuria ce am simțit citind vestea de la Sibiu. Și bucuria noastră a crescut și măi mult cînd am văzut ideea îmbrățișată cu căldură romînească de către valorosul ziar *Tribuna*, unul dintre acele cari și pînă azi nu puțin a luptat și nu puțin a contribuit și la scopul unificării definitive a limbei literare romînești.

Din nenorocire, n'a putut să lipsească și aci o notă discordantă; pare aproape de necrezut, căci cine oare ar putea găsi ceva de cîrtit împotriva unei tendințe ca cea accentuată în sinul «Asociațiunii» din Sibiu? Cu toate acestea s'au găsit *coarde simțitoare* cari să cirtească.

Din nenorocire, iarăși, ele au găsit adăpost în coloanele unui ziar nu măi puțin valoros de peste munți, în *Tribuna Poporului* din Arad, care de alt-fel rivalizează cu *Tribuna* din Sibiu și cu celelalte brave organe ale fraților noștri de peste munți, în lupta pentru păstrarea comorilor scumpe ale neamului romînesc

Ne aducem aminte de o vorbă tipărită odinioară într'o gazetă de

peste munți drept răspuns la criticele, pornite dintr'un sentiment atît de românesc, ale d-lui Titu Maiorescu împotriva stricării limbei noastre drepte și înțelepte prin nefaste influențe străine: «Satul arde, baba se piaptănă!...» Ca și cînd limba ar fi un lucru de nimic pentru un popor, ca și cînd ea n'ar fi una din comorile cele mai scumpe, cutezăm a zice, cea mai scumpă, a lui...

«Satul arde, baba se piaptănă!...» cam așa ceva se reflectează, și acum, de către un nu mai puțin enervat de reînviatele critice, la inițiativa «Asociațiunei», — și, ceea ce, o repetăm, ne întristează cu deosebire, se reflectează ast-fel prin coloanele unui ziar ca *Tribuna Poporului*, prin care îndeobicei se continuă o tradiție cu totul alta în privința unității limbei literare...

Dar ce are a căuta oare enervarea în asemenea chestiuni? Scriitorului căruia i-a dat adăpost *Tribuna Poporului* i se pare că e «chestie de zeflemea», de «combatere prin zeflemea», la mijloc... Dar nici de cum! De sigur că de ridicol nimeni nu poate fi oprit ca să ridă, — aci însă e vorba, în fond, de ceva foarte serios, și acest serios nu poate fi înlăturat de la ordinea zilei din cauza risului nevinovat ce provoacă ridicolul cu care se împletește.

«Atingeți coarde simțitoare!» strigă enervatul nostru, tuturor acelor cari îndrăsnesc a se atinge de *conturbul*, de *aparința*, de *praxa*, de *distragerea* și de celelalte aberațiuni — și aberațiuni mai ales de *sintactică*, a nu se uita! — ale scriitorilor ce consacră încă prin tipar limba cultă *sui generis* pentru a cărei stîrpire înțeleapta «Asociațiune» a pornit în luptă dreaptă, și bună, și frumoasă. Se vor fi atingînd, da, coarde simțitoare, — dar ele aparțin celor cari nu vor să-și dea osteneala a învîța rominește mai înainte de a se apuca să scrie în această limbă, — și asemenea coarde nu numai atinse trebuiesc, dar rupte, ca să nu mai sbîrnăie acolo unde numai dizarmonie pot produce.

Aci nu este o operă de ură, cum o înțelege urmașul direct al celui cu «satul» și cu «baba»; dimpotrivă, aci este o operă de dragoste, de frăție, de unire. Dacă el se plînge pînă și de faptul că, după alții și înaintea altora, și Caragiale a relevat, printre schițele lui, unele ridicole proprii și specifice onora din cei de peste munți, prin aceasta nu dovedește alt-ceva de cit o susceptibilitate, ridicolă la rîndul ei, pornită dintr'un șovinism provincial, de s'ar putea zice așa; în adevăr, Caragiale, după alții și înaintea altora, a relevat, și încă într'o măsură cu mult mai mare, și ridicolele proprii și specifice celor de dincoace... Și adică cum și întru cit susceptibilitatea conprovincialilor lui Marius Chicoș Rostoganul are să fie mai atinsă de cit acea a conprovincialilor lui Farfuridi sau Cațavencu?...

Aceasta ne duce însă la o chestiune, deși inrudită, dar mai largă, de cit acea a limbei literare. E permisă, negreșit, ba uneori e chiar indicată o ast-fel de largire a discuțiunii. Mai mult: uneori e inevitabilă.

Ast-fel este, de exemplu, și în privința chestiunii de *formă* și de *fond*, cînd e vorba, mai ales, de literatură. A despărți *limba de literatură* este un lucru ce nu știm încă în ce chip o să ni-l esplice colaboratorul ocaasional al *Tribunei Poporului*, dacă cum-va va mai găsi de lipsă a reveni asupra chestiunii. D-sa însă, după cite am în-

teles din articolul de care ne ocupăm, ar voi să-și dea toată expresia disprețului ce nutrește pentru *formă*, pentru «eleganța de stil și o limbă fără cusururi, ca o haină nouă croită după ultima modă,» — adorație flușturatecă, ba chiar «periculoasă» a «scriitorului bucureștean»...

Scriitorul bucureștean,—căci or-ce ar face stilul îl trădează c'a gustat și el, și încă bine, din otrava aceasta «periculoasă», — scriitorul bucureștean care ast-fel uzează de ospitalitatea ziarului aradan, greșește mult, greșește absolut, atunci când se încearcă a despărți *forma* de *fond* în chip așa de deplin cum ar voi s'o facă. Să ne arate d-sa o *singură operă de fond* care să mai trăiască astă-zî, în literatură, *fără ca să fie păstrată într'o formă superioară*; și vice-versa: să ne arate o *singură operă de formă* care să trăiască fără a avea un fond vrednic și el de viață. Nu. *Formă* cu adevărat frumoasă nu poate să existe fără ca să coprindă într'insa un fond remarcabil,—și *fond* fără formă superioară de asemenea nu se poate concepe. Vorbă «n'am cuvinte», în realitate nu însemnează nici-odată alt-ceva de cît «n'am simțire» sau «n'am idei»... Nimic alt-ceva.

Ș'apoi, nu este de loc adevărat că: «La noi în Ardeal entuziasmul acesta pentru formă n'a putut pătrunde»; vă desminte, mai întiū și mai presus de toate *poesia populară ardelenescă*, ș'apoi, întreaga ceată voinică de scriitori de origină ardelenă...

Știu «ticlui frase frumoase» și ardelenii, și chiar d-ta le știi, și frumos și bine este a se ticlui ast-fel de fraze, căci când vor fi cu adevărat frumoase, e cu neputință ca în ele să nu se cuprindă o cugetare, și când cugetările se ciocnesc între ele, naște adevărul și acela va ticlui, fără greș, cea mai frumoasă frază, care va investmînta într'insa adevărul cel mai adevărat.

Să încercăm dar, și unii și alții, în dragoste, în frăție și fără su-părare.

ION GORUN.

ȚIE, MAMĂ...

din ADA NEGRI

E drept, sînt tare. Pe stincoasa cale
Credinți — fășii din inimă-mi lăsat-am;

Și totuși, cu mîndrie,
Pășesc spre luminoasa auroră.

Am înfruntat loviri de pretutindenî,
Invidii lașe, urî întunecate.

Durerilor opus-am
Răbdarea a o sută de vieți!

Și, suferind, în veci n'am scos un gemăt ;
Nimic nu-mi pleacă fruntea, nici gândirea,
    În adevăr sînt tare :
Eū sînt stejarul neclintit de vînturi.

În cîntu-mi tremură iubirea sfîntă
De oameni și de lucruri, creatoare,
    Eternă ca sămînța,
Ca sărutarea soarelui, fecundă.

O, mamă, binecuvintează-mă !
Tu singură mă întărești în luptă,
    Cînd mă înneacă plînsul
De nu mai știu liman, nici mîngiere ;

Cînd simt, ca într'un groaznic labirint,
Că mintea mea se zbate în întuneric,
    Și straja mea — virtutea
Ce 'mi dă curaj și forță — stă să moară,

Te chem — ș'atit de mindră și de mare
Mî-aparî, cu blînda, nobila ta frunte,
    De ani încununată
Cu vițe albe și strălucitoare ;

Așa senină mi te-arăți în calmul
Dumnezeesc al bătrîneții tale,
    Tu ce dureri cumplite
Aî înfruntat, stînd drept în fața morții ;

În ochii tăi i-atîta bunătate,
Ș'atîta 'nțelepciune ai în față,
    Și'n zîmbet, și'n mișcare,
Că eū mă simt, prin tine renăscută ;

Și trup din trupul tău mă'mbracă iarăși,
Putere din puterea ta, o, Sfinto!
Resaltă 'n mine mîndrul
Stejar sălbatec neclintit în vînturi.

A. VLAHUȚA.

RĂTĂCIRE

Cu încetul se luminează de ziua.

Tînăra femeie se ridică din așternut și își aruncă ochii
întii pe stradă, unde se începea furtivitatea obișnuită a vieții;
apoi în sus la cer.

Dar ochii ei erau osteniți, n'au putut dormi. N'au putut! Și
poate nici odată nu vor mai putea simți odihna dulce și li-
niștită a somnului bine-făcător.

Sufletul ei sbuciumat aleargă într-o nebună goană, răsco-
lește trecutul pînă în cele mai mici și mai depărtate unghere,
timpul de față, viitorul, și valuri adînci o cotropesc; — ar vrea
lumina, o rază de soare, cu minile întinse spre cer, o rază
numai, ce să-i arate deslușită și limpede calea atît de grea
pe care a pornit...

Dar nu-i nici o fâșie de lumină în sufletul ei, — gîndurile
năvălesc negre, cumplite, într-o nepotolită luptă...

Se înfioară de groaza acestui întuneric... Iși netezește părul
înaintea oglinzii; apoi cu răsufierea oprită, pune mina încet
pe clanța odăii vecine... El doarme. În patul de alături, ce
pînă erî fusese al ei, doarme mititelul.

Perdelele sînt lăsate și în atita liniște odaia mare, curată,
i se pare o biserică.

Ea, o păcătoasă ce năvălită o clipă de o nebună zburdă-
lnicie, a profanat, a ris de sfințenia acestei biserici.

Cum a putut fi atît de nesocotită?!...

Nu s'au iubit? O, cum ar vrea să se tîrască în ghenunchi
pînă colo lingă patul lui, să-i apuce mina atîrnată peste pla-

pumă și să'l întrebe: n'a iubit-o, în adevăr n'a iubit-o el nici odată?...

De la început intrase bănuiala în sufletul ei. Tinără, alintată, nu se putea deprinde cu firea lui tăcută, severă.

— Cum o să vă înțelegeți? ziceau mătușele, soacrele și mai ales numeroșii prieteni exaltați de frumuseța ei, de mersul ei, de modestia ei, de părul ei negru și ondulat și de ochii ei plini de văpaie...

Adesea ori plingea, ursuză și ea, cum de el n'o răsfăță, nu-i zîmbește, și nu se supune la nici una din micile ei dorinți, neînsemnte, dar a căror împlinire totuși, ar ferici-o așa de mult?

Intr'o zi, eșit din răbdare, el o certă. Nu era destulă ordine în casă. Plimbări, visite prea multe. Copilul lăsat în grija servitoarei... Un potop de învinuirii crude, aprinse, și sub povara lor ea rămase cu totul nimicită...

Avea dar dreptate lumea... ei nu se înțeleg. Sînt două firi cu totul opuse, nu vor putea trăi nici odată în pace și armonie împreună...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Trebuiau să se despartă — să'l lase?...

Nu se mai putea alt-fel!

Brațe ocrotitoare i se întindeau, voci pline de pasiune o chemau.

— Ești o martiră!

— Nu te iubește.

— Eū te înțeleg, te ador! Vino... vino.

Din mulțime și-a ales — un altul!

Și acum... Colo în sală staū grămadă geamantanele făcute.

O să plece, trebuie să plece...

A intrat aci în acest sanctuar ca o străină, o hoată! Ce mai vrea?

De ce stă acolo ca înfiptă cu ochii mari, deschiși, înfipti în pereți, în tablouri, în draperii și în toate colțurile odăii?... Tinerețea și iubirea zdrobită în fărime, risipită și pierdută, unde-i?

Cum o să plece?

Cu un suspin ușor, ce semăna mai mult o chemare dulce, copilul se deșteptă din somn și-î întinse brațele:

— Tu unde ai dormit?

O cuprinde de gît și-î stringe capul de sînișorul lui mic.

Și ochii cei uscați ce n'aū putut să doarmă se închid acum, și plinge nefericita mamă pe sînișorul fraged din care suspine es:

— Să nu te mai duci...

Lumină se face în capul înfierbîntat.

Nu, nu, nici odată nu mă mai duc...

Aci-î inima ei toată, aci sufletul ei întreg. Aci comoara de visuri, tinerețea și iubirea și puterea ei toată aci sînt, numai aci...

Și limpede își vede acum calea. Umilă și supusă va fi. Indurare va cerși. Nu se poate ca el să n'o ierte!... Să o închidă în casă, anî întregi, să nu mai vadă om, nici lumina zilei să n'o mai vadă! Să-î scoată ochii, ochii ce s'aū tulburat de amăgiri nebune, și aū mințit! Și limba să-î o smulgă, limba ce-a grăit cuvinte neiertate, cuvinte păcătoase, blestemate! Dar să o lase aci... Să-l țină în brațe, să-l simță lingă ea, trupușorul cald, plăpînd, nevinovat... Să-l audă vorbind, cuvintele dulci, sfinte, glasul lui blind, argintiū, muzica cea mai frumoasă, singura desfătare a sufletului ei...

O tuse nervoasă o făcu să trăsără și gindurile aprinse se opriră ca de o lovitură bruscă.

El se sculă, întunecat, și o privi aspru fără să grăiască o vorbă. Ea luă copilul să-l îmbrace și se retrase cu el în brațe într'un colț de canapea. Dar ochii lui mici, de culoarea oțelului, se înfigeau în ceafa ei și o pătrundeau ca două su-liți otrăvite.

O tremurare ușoară cuprinse tot trupul ei, și convulsiv își strîngea copilul la piept.

— Al meu, al meu ești tu drag!

El se întoarse amenințător:

— Să nu-mi faci scene! Ai pornit, du-te!

Ea puse copilul jos și se ridică împreunînd mîinile:

— Iartă-mă!

El o măsură cu dispreț.

— Cutezi încă?

— Ascultă-mă.

Dacă a rămas în sufletul tău o scînteie de simțire...

Un hohot de ris sarcastic o întrerupsese, și el se apucă cu amîndouă minile de cap.

— Destul, destul... N'a rămas, nimic!

Cu pași mari, elastici, se plimbă în sus și în jos.

Apoi se îndreptă înalt, mîndru și își scoase ceasornicul.

— Trenul pleacă la șese, mai ai cincisprezece minute.

Privește, trăsura e deja la poartă, amantul te așteaptă...

Amețită ca de o putere hipnotică ea trecu în sală.

Se îmbracă de drum, își potrivește pălăria la oglindă, izbită o clipă de paloarea chipului de lemn ce i se arată din fundul sticlei. Oare ea să fie? Se pipăi. Dar nici mîna, nici fi-rele de păr nu mai erau ale ei...

— Un cadavru, își zise.

Apoi porni pe scări în jos, întinzînd încă odată brațele înapoi.

— Sufletul meu aci rămîne!

Iar sus, mititelul a rămas înmărmurit în acelaș loc unde îl lăsase mamă-sa, și ochii lui altă dată atit de blînzi aveau acum adîncimi înfiorătoare.

Și înspăimîntător a țipat cînd tatăl său l'a ridicat în brațe și la rîndul lui a izbucnit și el în lacrimi. Dădea din picioare și mînușile lui se înfîgeau cu mînie în barba lui stufoasă.

CONSTANȚA HODOȘ.

CÎNTEC MELANCOLIC

Iubitului prieten Len.

În susur de ambră se scurge viața visătorului, tristul și îndureratul vi-sător... Mă întreabă atunci, dorite prieten, despre rostul vieții mele !.. Și eū am rămas pe gînduri și nepăsător la dulcea ta întrebare.

În tenebroasa tavernă, la palida lumină a unei candelă în agonie, mă rugai ca p'un idol să-ți răspund... să vorbesc, dar toate sfortările tale

ți-au fost zadarnice. Eă am tăcut, eă un răă... un netrebnic. Dar iată acum, iubite Len, după tristele mele reflecții m'am decis să-ți răspund. Prea bine Len: eă sunt un răă și nu-mă pot dobindi prietenii din cauza temperamentului meă brutal prin care circulă fulgere și trăsnete.

Oh! dragul meă prieten, dar cunoști tu pe acei indivizi care cu risul lor sardonice poază în bunii meă prietenii? Dacă i'ai cunoaște Len, cită dreptate ai da tu tristului tăă prieten!... Aceste fantome perverse ascunse sub măscă ipocriziei și coprinse de un «*farnicente futuristică*» sint cei mai înțepători ghimpă de pe virful Calvarului.

Acești oameni lipsiți de tot ce e mai sfint și plini de tot ce e mai detestabil, erăă prietenii meă... Unul imă zicea prin scrisori săă în față: *frate*: iar în umbră: *adversare, te voiă supune!* Tăriei meale de fer însă Len, nu se pot opune de cită gigantii. Și miclele creaturi ale Infernului care în umbră imă rostescă ast-fel de cuvinte, vecinic vor rămăne cu dorința lor ne'ndeplinită.

Afară de asta dragul meă Len, bunii meă prietenii erăă și sint cleve-titori: ei caută pe toate căile să încuibă intriga și desbinarea în bunele mele relațiuni; — am aflat și vezi... daia sint abătut Len... Acești indivizi, speculatori de bună conștiință, călcători de sinceritate sfintă, trădători de secrete intime și denunțători obrasnici, acești muritori Len se numesc: *A-tei, coprinși de vălul putreziciunei infecte și spânzurași în virful falșului consolidat*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Spinozza, încruntind sprincerile i'ar numi:

Demonă mărșavi stigmatizați pe frunte cu pecetia negrului adulter, iar magicul Renan le-ar zice: *Tangente neechilibrate de etică modernă*; Darwin le-ar striga c'un suris omeric: *Vermă plină de venin care vă svîrcoliți în țărâna obscurismului, vărgat cu raze palide*; Kant iar numi pe scurt: *Ex-crocă de galanterie...* iar Platon, marele Platon le-ar da epitetul de: *Grandomană ai idolatriei păgăne și spioni ai problemei de existență*; Buffon iar numi: *periclitantii societăței* iar mușcătorul și sarcasticul Esop le-ar zice: *Șobolană ai găurilor ciuruite...* Tu pricepi foarte bine zisele mele Len.. Și ascultă cîte îndur: cînd devin în contact cu ei unii mi-adresează cuvinte murdare de cazarmă, căci de la cazarmă aă venit alătura de mine... cu o bruşchetă greoaie imă zic cuvinte de nedescris.

Și eă nenorocitul rabd ca un martir, sufer, sufer mult Len... De eă n'am făcut pină acum miliția ca să fiă obișnuit cu aceste expresiuni de «*trivialitate catalană*». Săracul de mine ascult și 'mă impun tăcere. Dar imă svîcnește inima grozav și parcă văd surisul argintiu al mamei mele cum se'nalță din groapă și-mă zice: *va trece copile*. Dar conștiința mea imă recomandă «boxul de tavernă» ca medicamentul cel mai sigur pentru acești usurpatori ai moravurilor divine sau vilii pingăritori ai *mormintelor eterice*. Ei, bine Len, da sint eă răă și sint crud și sint plin de răutate dar acești prietenii de ce nu vor ei să fie cu mine în tot-d'a-una, bunii, blinzi, ideali...?

Oh! bunătatea lor revărsindu-se peste răutatea mea ar transforma caracterul meă de demon într'un caracter de inger. Și nu e vorbă Len că

și eu am momentele mele de liniște feerică. Ș'atunci sînt bun, sînt așa de bun!... mi-aș da sufletul pentru un prieten adevărat; s'auzi tu în acele momente cită blîndețe tremură magic pe coarda vocii mele și ce liniștit și dulce mi se perd ochii în extază și visez pierdut în reverie... Oh! sînt bun, sînt foarte bun, dar nimeni nu cunoaște bunătatea sufletului meu, cari mi-a rămas neexploataată pînă azi de falșii prieteni. — Și daia îmi pare mie rău și sufer... De aceia Len, aș fi mulțumit să rămîi pustiu, stingherul meu suflet să se sbată prins în rețeaua măestrită a întristatei tînguiri; un susur armonisat de fredonări divine și un cîntec funebru să mă mă alinte din cînd în cînd, ropotul de ape să'mi răpească auzul, freamătul de codru să'mi suspine, zefirul și doina sihastră să mă mă sărute ca pe un blestemat ș'apoî să mă lase singur în noaptea liniștei eterne s'adorm... să dorm pustiu... Oh! dar măi întîi vréu să demaschez, Len, pe falșii mei prieteni, pe acest soi de *hai-manale* și în curînd sub rînjetul perfid al răs-bunărei, voi imprima pe hîrtie numele lor și-ți voi înșira faptele cele măi negre cu care acești intriganți se 'ndeletnicesc. Indolentul lor vicleșug care se țese prin para înveninată a văpăilor nestinse, nu mă va cuceri din nou! Oh! nu! nici odată fi sigur; sînt rece ca de ghiață pentru scumpa lor ființă din trecut, patima mea de prietenie sfîntă pentru dînșii s'a distrus pentru vecie în focarul înseninat al durerei.

Oh! Da Len! înainte de a părăsi acest oraș, mă voi răs'buna pe ei... Oh da! răs'bunarea e dulce, și sfîntă. Tu dragul meu prieten, văzîndu-mă într'asemenea momente, de surescitare supremă nu-mi da epitetul de «pallissant irascibil», și ironia ta insipidă să înceteze!

În așteptarea celor ce vor urma te salut Len!

Al tău *Dallocrin*.

Notă. Acest interesant articol s'a publicat săptămîna trecută în «Steaua Olteniei» din Craiova. Il reproducem fără nici o schimbare, fără nici o subliniere din parte. ne, cu tot respectul ce se datorește unui document așa de prețios. În el se oglin-dește, cum nici odată nu ni-am fi putut închipui, starea sufletească, și cultura, și felul de a gîndi și de a scrie al «Bolnavilor» de cari ne-am ocupat în numărul trecut al revistei noastre. Atita dreptate—mărturisim că n'am crezut nici n'am fi vrut să avem!

N. R.

CONCEPȚIA INFERNULUI

— ÎN «DIVINA COMEDIE». —

O mare vină ce i s'a adus lui Dante este, că a amestecat lumea păgînă a mitologiei greco-romane cu lumea creștină. Așa, el face din Caron al mitologiei un luntraș care trece sufletele celor răi peste Aheron în Iad. La Greci, Caron era luntrașul care trecea toate su-fletele morților—bune ori rele—in lumea de dăsupt. Pe Minos, de care

vorbește Homer că judecă pe morții din Hades, îl lasă și Dante ca judecător al răilor și, fiind-că e a tot știutor, el nu greșește nici odată. La Greci însă nu exista Raiu și Iad și nici Zeii nu judecau faptele oamenilor după un criteriu oare care divin, ci după ale lor gânduri personale; Minos al lui Dante însă ține un fel de loc al Dumnezeului creștin, și n'ar fi fost iertat ca el să știe tot, pentru ca această însușire o are numai Dumnezeu. Și iarăș numai Dumnezeu singur nu poate greși, decî Minos și într'asta e o concepție greșită a lui Dante.

Tot așa amestecă Dante Dracii cu Centaurii care păzesc pe tiranii ce stau în sine clocotind; pune pe cinele Cerber să păzească gloata lacomilor la mîncare, lasă pe Flegias—un rege, care a aprins templul lui Apollo—să treacă peste un lac pe cei minioși. Furiile mitologiei se regăsesc și în Iad, de-asemena Harpiile, Minotaurul și Gerion. Toate acestea n'ar fi avut ce căuta într'un Iad creiat după concepția creștină.

Este însă alt lucru și mai vinovat. Dante par'că uită, că păgîni, prin însăși credința lor în Zei său mai bine prin necredința lor în Dumnezeu creștin, sint de-adeptul dușmani ai acestui Dumnezeu. Iar Zeii sint «înșelători și dați minciunii», decî cei ce nu credeau într'acești mincinoși Zei erau necorecți din punctul de vedere păgîn dar corecți dintr'al nostru. Cu toate acestea Dumnezeu pedepsește pe acei ce s'au răsvrătit contra zeilor, ca și cînd s'ar fi răsvrătit contra Sa. Ast-fel Dumnezeu creștin se identifică cu Jupiter, și Capaneu cel ce nu credea în «Zei mincinoși» este pedepsit alături cu cei ce nu cred în Dumnezeu creștin și-și bat joc de El. Tot așa este pedepsit uriașul Efialte, care s'a răsculat contra lui Jupiter. Peste tot, uriașii n'au ce căuta într'un Iad creștin, căci Iadul nostru e un loc de pedeapsă al oamenilor—atît el cit și Raiul e creiat numai din trebuința de a explica relațiile noastre cu Dumnezeu după moarte, ca urmare a relațiilor din viață—decî ființele fantastice n'au loc în Iad. Știînd că uriașii n'au existat, Iadul lui Dante pierde printr'asta din verosimilitatea sa și ne face impresia unei viziuni mincinoase. Tot cu acelaș drept, Dante ar fi putut pedepsi în Iad ființe mitologice din basme, cum ar fi bunăoară Strîmbă-Lemne și Sfarmă-Piatră al nostru, pentru-că au voit să înșele pe Făt-frumos.

Ast-fel Iadul său e un amestec de toate elementele, de mituri păgîne și dogme creștine, filosofia lui Aristotele cu a lui Toma d'Aquino, fapte istorice cu fantazii de-ale poeților anticî.

Singura explicare a acestui amestec este tendința lui Dante de-a vorbi în alegorii și poate și lipsa de persoane cunoscute care să fi intrupat păcatele de care e vorba. Astăzi un Dante, după atita istorie modernă, n'ar avea nevoie s'alerge la alegorii.

O mare virtute a lui Dante este iubirea de adevăr. El pune în Iad o multime de persoane, care trăiau pe vremea lui, și fără de teamă și fără de incunjur le scoate păcatele la iveală. Într'adevăr așa și trebuia, căci Iadul său avea de gînd să biciuească relele. A fost însă o îndrăsneală mare din partea lui, să vorbească de persoane vii și de obiceiuri foarte puternice. El biciuia vrăjmașii lui Dumnezeu, dar și pe-ai săi proprii, și și-a răsrunat pe ei în felul acesta. Pe re-

gele Carol de Valois al Franței, un dușman personal al său, îl lovește cumplit, pe Papii Romei îi mustră cu amară asprime, pe toți acei ce-î intilnește în Ptolomeia îi face de rușinea lumii. Nu s'a dovedit pîn' acum însă, că Dante ar fi făcut vr'o nedreptate unuia ori altuia dintre dușmanii săi, în epopeea sa, nici că și-a lăudat prietenii. Ba chiar prietenilor săi iubiți, dacă meritați, le face morală și-i găsește în Iad, bunăoară pe învățătorul său Brunetto Latini, pe care el și în Iad îl respectează ca pe un părinte, și cu toate acestea îi face aceasta ocară, să-l aple în Iad. Tot așa face cu cei trei cetățeni, Mosca, Rusticuci și nepotul Gualdratei, pe cari îi ține de cei mai virtuoși florentini și cu toate acestea le face rușinea să le arate păcatele.

Pedepsirea păcatelor este tot-d'auna potrivită cu felul păcatului, un fel de talion, sau cum zice Bertrand de Born *):

Al casei chip e chipul crimei mele.

Ast-fel că fie-care este pedepsit tocmai cu a ceea ce-a făcut în viață, asta o face și în Iad sau i se face. Precum iubitorii de femei au fost purtați de patima lor orbește, în viață, tot așa orbește îi poartă vintul prin genune, pe sus, isbindu-i pe unii de alții. Lacomii la mîncare, cari trîndăviră viața toată, trîndăvesc și în Iad, lăcînd în vecinică ploae și în murdărie; cei ce au făcut intrigi și au despărțit oameni prin schisme, umblă despicați și sfișiați, după greutatea păcatelor:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și-aici, ce-au dat, primesc după măsură.

zice Mohamet arătînd pe schismatici. Sgîrciții și risipitorii împing bolovanii cu pieptul, apoi se ciocnesc unii cu alții și se întorc ca să se ciocnească într'alt loc. Și unii și alții fac lucruri zadarnice, sgîrciții adunînd mereu, poate pentru risipitorii, iar risipitorii asvirînd banii ca să îmbogățească pe sgîrciți. Furioșii se bat și se sfișie și în Iad. Tiranii fierb în singe clocotînd, căci ei singe au vărsat pe lume. Profeții mincinoși și vrăjitorii umblă întorși, cu fața sucită spre spate, precum ai sucit și ei mințile oamenilor. Trădătorii și cei ce-au făptuit din ură relele lor, stau în ghiață, în ger de veci, și în vecinica tăcere, căci ura lor pîndea în tăcere, iar ura însăși e o răceală a inimilor, precum iubirea e o căldură. Hoții și tilharii se fac șerpî, precum șerpî mușcătorii au fost în viață, și-și schimbă fapturile unul cu altul, ast-fel că ei și în Iad își fură singurul lucru ce-l mai au: făptura.

O pedeapsă deosebită și unică în felul ei, o au sinucigașii. Singurii aceștia, în întreg iadul, sînt nevăzuți, n'au trupul lor ce-l avură în viață,

Căci este just, să n'ai ce-ai lăpădat

și stau ascunși prin copaci, sau mai bine zis, sînt înșiși ei schimbați în copaci, iar Harpiile le rod frunza. Numai la ziua de apoi își vor vedea trupul lor, dar nici atunci nu vor intra întrînsul, ci fie-care și-l va spînzura pe-al său de crăcile copacului, adecă de sine însuși.

Ce privește greutatea pedepselor în Iad multora li se pare că nu este potrivită cu păcatul. Ar fi natural, să crezi că pedeapsa are să fie cu atîta mai grea și mai înfiorătoare, cu cît te scobori mai spre adîncul Iadului, pentru că ast-fel sînt și păcatele rînduite: tot mai mari spre fundul Iadului. De-aceea pentru unii pedeapsa iubitorilor de femeî, din cercul întîi, este mai înfiorătoare de cît a sgîrciților și a risipitoîlor din cercul al treilea, căci e mai cumplit gîndul că ești asvirlit pe sus de-o volbură de vînt și ești isbit de stînci prin întunerec, de cît că împingi cu pieptul un bolovan grozav. Tot așa hoții din valăa a nouă din cercul al optulea sînt mai pedepsiți de cît toți cei din cercul al nouălea, căci aceștia staî în ghiață liniștiți, știindu-și casna, pe cînd hoții aleargă printre un potop de șerpî, cu mințile smintite de spaimă, căci la fie-care pas dau de alt pericol, și nu știu nici odată ce va fi cu dinșii. Fără îndoială, frica de necunoscut și vecinica teamă e mai grea pedeapsă de cît liniștea de veci din ghiață, dar dacă este așa atunci cei mai pedepsiți sînt tocmai cei ce n'au nici o pedeapsă, cei din limb care nu sînt în Iad ci numai în tînda lui, căci aceștia trăesc într'o vecinică teamă neștiind ce-o fi de dinșii. Aceasta, decî ar fi o contradicție în tot sistemul pedepselor lui Dante.

Contradicția însă, sau cel puțin nepotriveala între păcat și pedeapsă, este orî necesară orî numai aparentă. Mai întîi de toate Dante, cu împărțirea iadului său, a voit să ne dea o scară a păcatelor, cîntărind greutatea lor cu cîntarul moralei creștine și al minții. N'a avut de loc gîndul să ne dea o scară a pedepselor, căci pedepsele sînt lucru secundar de alt-fel și de domeniul fantaziei poetului, pe cînd sistemisarea păcatelor e de domeniul filosofiei. Puțin importă, dacă *asta* pedeapsă orî *alta* e dată cutărui păcat, lucrul principal este că pedeapsă există pentru orî ce păcat. Cu toate acestea Dante a căutat să potrivească pedeapsa cu păcatul, ca și cînd ea i-ar fi inerentă, însă orî cît de multă fantazie ar fi avut el, tot n'ar fi putut să găsească atitea chipuri de casnă și să le sistemizeze așa ca să corespundă tuturor felurilor de păcate și mai ales după a lor greutate. Lui Dante i-a stat mai mult la inimă legea talionului, de cît gradul de grozăvenie al pedepsei, iar așa trebuie să excludă pe cealaltă dacă nu tot-deauna dar în mare parte. Însă ceea ce face ca învinuirea adusă lui Dante, să fie cu totul neîntemeiată, este impresionabilitatea fie-căruia. Grozăvenia pedepselor o judecă fie-care subiectiv. Unul se teme de una altul de alta: ceea ce pe unul îl înflorează, pe altul îl lasă indiferent. De aceea e o discuție de geaba, dacă focul e mai mare pedeapsă de cît gerul, orî dacă a sta în întunerec de veci e mai grozav de cît a sta vecinic cu ochii în soare. e de geaba, pentru-că fie-care judecă prea subiectiv după a sa fire și după al său suflet*).

G. COȘBUC.

---

*) Fragment din prefața traducerii «Infernului».

RĂSPUNSURI

D-lui I. D. Galați. Ciudată de tot ni se pare stăruința asta a D-voastră de a vi se publica o poezie, în care singurele versuri bune sînt luate pe de-a ntregul din Iosif «Patriarhale». Iar dacă aceasta e o tentativă de păcăleală, permiteți-ne să zîmbim de-atîta... inocentă.

D-nei V. C. Focșani. — «... s'a trecut *moda* ?» Ce idee ! În literatură nu-s mode. Formele ei sînt produse naturale, organice ale spiritului omenesc, și aii nevoe, ca și flora unei regiuni, de-o anumită căldură, lumină, atmosferă, în care să trăească și să se desvolte. Epopeea, așa cum o înțelegeau cei vechi, a dispărut firește cu'ntreg convoiul ei de zei și de minunății; încetul cu 'ncetul cerul s'a depărtat de pămînt, tot alte religii s'a u așternut peste sfărîmăturile vechilor credinți, și 'n vastul concert al geniului omenesc fie-care popor și-a adus cîntecul lui. De la cele patruzeci și opt de mii de versuri ale «*Ramayanei*» până la cele trei sute de pagini ale călătoriei lui Nansen «*Spre Pol*», s'a u petrecut atîtea revoluții cari-a u trebuit să schimbe fața lumii. Puterea gîndirii și-a deschis orizonturi din ce în ce mai largi și 'n timp și 'n spațiu, — zeii de-acum trei mii de ani ar rămînea uimiți de isprăvile oamenilor din ziua de azi. Dacă aceste prefaceri le-ați înțeles D-voastră prin cuvîntul *modă*, atunci da, sîntem de aceeași părere. Dar vă faceți o greșită idee de *areopagul* (!) *Semănătorului* cînd presupuneți că nu s'a publicat fabula pe care ne-ați trimes-o, din pricină că «*s'a trecut moda acestui gen literar*». Ei, Doamnă, cum am fi mai publicat-o noi, dacă era bună ! E drept că nu se mai fac fabule, cum se făceau odinioară, și nici satire nu se prea fac. Ce vreți ? Trăim într'o epocă plină de tot felul de libertăți, și cată să ne bucurăm de ele. Strămoșii noștri vorbeau în pilduri și 'n alegorii, pentru că nu puteau alt-fel. Să fi poftit Esop să spună pe șlea u cite adevăruri usturătoare a turnat în fabulele lui, să fi îndrăznit chiar Donicî sau Alexandrescu acum cincizeci de ani să spue de-un Mare Vistier că-i hoț, sau de-un Logofăt că-i *boiu*, ș'ar fi văzut ei cit costă rostirea unui adevăr. Astă-zi... citiți gazetele politice, și vedeți în ce toroîpan s'a transformat demna și delicata armă a Bătrînilor !

D-lui V. Loco. — Ni-ați mai trimes-o odată. Nu merge. E prea multă 'ncărcătură, prea multă vijlială de vorbe, — imaginile se pierd într'un fel de piclă, și par-că țî-e frică să le urmărești. De ce nu luați drumul cel drept ? Simplu cit se poate de simplu—asta-i lozinca, asta-i secretul adevăratei arte.

«Frumos de tot se făcu cerul și luna apăru și ea frumoasă pe cerul senin și frumos, plutind voioasă pe bolta încercată de luceferi, rătăcind așa 'n neștire printre luceferii minunați, pe-o cale fără de sfîrșit, într'o lume străină și necunoscută...» Ce de vorbe de prisos, pentru-ca să ne spuneți că *cerul s'a înseninat și stelele-a u eșit din noi !*—Dacă într'adevăr ați văzut și v'a mișcat scena pe care 'ncercați să ni-o descrieți pe cinci pagini, așterneți-o limpede și sobru pe-o singură pagină, ca să putem zice și noi din toată inima : *Asta e !* Și să sin țîți și D-voastră, creatorul, că alt-fel nu poate fi.

D-rei M. F. Focșani. — Se și vede că le-ați trăit. În bucata pe care v'am publicat-o sînt cite-va note de o rară gingășie, așa de bine prinse, așa de natural, de simplu și de drăguț spuse, în cit nu numai că vă îndemnăm, dar vă rugăm, vă conjurăm din tot sufletul să vă gîndiți foarte serios, și cu sentimentul unei mari răspunderi, la desvoltarea și definitivă afirmare a frumosului D-voastră talent. Așa de puțini știu spune ce-a u văzut!..

RED.